

A man with reddish-brown hair, wearing olive green waders and dark green rubber boots, stands on a rocky bank. He is smiling and holding a large, silvery fish vertically by its head and tail. A fishing rod with a wooden handle and a reel is leaning against the rocks near his feet. The background is a dense forest of green trees and shrubs.

Bedre flue- fiske med riktig utstyr

Gleden ved fluefisket er først fullkommen når stang og snøre passer sammen. Altfor mange sliter med redskap som ikke harmonerer, mener vår medarbeider, som er både regjerende norgesmester i lengdekast med enhånds fluestang og ivrig sportsfisker.

Av **KJETIL BØHN MATHISEN**

• Mange forhold spiller inn ved valg av fluefiskeutstyr; hvor og eller hva slags fisk skal jeg fiske, hvor mye kommer jeg til å fiske med flue, hva kan jeg fra før og — ikke minst — hvor mye ønsker jeg å investere i flueutstyr.

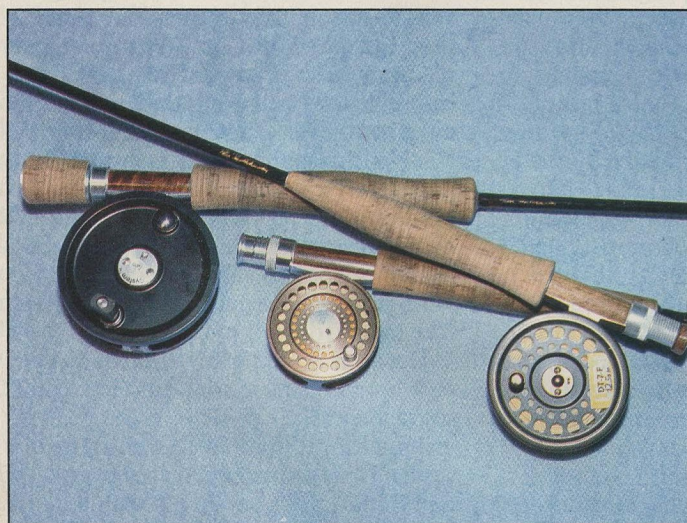
Min oppfatning er at det bør legges mye vekt på valg av stang, mens snella gjerne kan være av en rimelig og enkel type. Snøret som man i en begynnerfase skal trene mye(?) med, slites raskt ut. Det kan være lurt å kjøpe et rimelig snøre første gang, eventuelt at man kjøper et billig treningssnøre i tillegg.

Et gammelt ordtak sier «Ei god stang gjør ikke en dårlig fisker bedre.» Det er noe sant i dette, men ei dårlig stang som kanskje resulterer i at fiskegleden og dermed resultatene blir borte, produserer i hvert fall ikke dyktige fiskere. Ei dårlig stang er vanskelig å kaste med og enda vanskeligere å lære seg å kaste med. Dessverre resulterer det i at mange ikke opplever gleden ved fluefisket, noe som ofte resulterer i at interessen blir borte.

«Det er dyrt å kjøpe billig.» Men når sant skal sies, er ikke alltid rimelige sten-

Ei snelle med skivebrems tåler vanligvis de hardeste utras og påkjenninger.

Vanskelige og utfordrende forhold: Fiskeren må snike seg fram til elvekanten og kaste fra en lav stilling for ikke å skremme fisken. I slike tilfeller kommer godt og harmonisk utstyr virkelig til sin rett.

ger dårlige stenger, det finnes hederlige unntak. Dessverre må jeg likevel si at det har vært produsert en mengde bortimot ubrukelige stenger som selv en dyktig fluekaster vil ha problemer med å få til å fungere tilfredsstillende.

Stangmaterialenes utvikling

Fluefiske har trolig vært drevet helt siden faraoenes tid i Egypt, men den tidligste litteratur om emnet kom mot slut-

ten av 1400-tallet. Da var stengene laget av hele trekvister og tynne stammer, høvlet, spikket og pusset til den tykkelse og stivhet man da ønsket. De tresortene som ble benyttet var blant annet ask og pil. Seinere, på 1800-tallet, kom eksperimenteringen med stangmaterialene i gang for alvor. Selv om både bambus, hickory og lancewood ble prøvd, var det greenheart som ble det mest populære stangmaterialet. Disse stengene var som

regel delte etter det prinsipp som man i dag kjenner fra Sharps spleisete stenger. Tro det eller ei, men stenger av greenheart ble produsert helt fram til midten 1970-tallet i England. Den dag i dag kan man treffe på engelskmenn og amerikanere som fisker med slike stenger. Selv hadde jeg gleden av å få prøve en av de «moderne» greenheart-stengene; «Spliced Vibration», laget av det skotske firmaet J. Somers & Son, i en vestlandselv for tre år siden. Aksjone og kasteegenskapene var forbausende gode. Selvfølgelig var denne 15½ fot lange tohåndstanga tung, men fabelaktig til speykast.

Splitcane får nostalgien til å våkne i mang en fluefisker. De første splitcane-stenger så dagens lys i England på begynnelsen av 1800-tallet, men produk-

sjonen kom ikke i gang før mot slutten av 1800-tallet. Som det framgår av navnet er det splittet cane som er materialet. «Tonkin cane,» som tresorten heter, er en type bambus som vokser på et relativt lite område i Kina. Splitcanestangen er stort sett laget av 6 spiler, pusset til den avsmalningen som gir den ønskede aksjon og limt sammen til en sekskantet stang.

Det har blitt eksperimentert med mange former for oppbygging av stenger: femkantede, sekskantede, enkeltbygde, hulbygde, dobbeltbygde, med stålkjerne og igjen kombinasjoner av dette. Vanligst er likevel de enkeltbygde stengene.

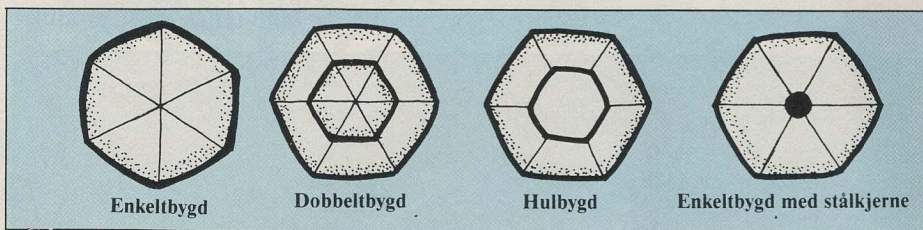
Helt fram til for få år siden var en god fluestang synonymt med en splitcane-stang.

Moderne stangmaterialer

Splitcane overtok som stangmateriale fra 1880-1890 og holdt faktisk sin ledende posisjon helt fram til 1960-1970, da glassfiberstengene for alvor begynte å bli noenlunde bra. Egentlig ble ikke splitcane utkonkurrert før annen generasjon karbonstenger ble introdusert, hva kaste- og fiskeegenskaper angår. Også i dag produseres det splitcanesten-

ger som er svært populære, selv om det nok er mer nostalgi og estetikk som gjør at fiskere nå velger splitcane framfor carbon.

Da glassfiber kom på markedet som stangmateriale, hadde det en stor fordel i forhold til splitcane; PRISEN. Ei glassfiberstang kunne koste langt under det halve av ei splitcanestang. De første glassfiberstenger var imidlertid tunge og stive fordi de var massivt bygd og med tunge materialer og bindemidler. Glassfiberstengene ble så hule og dermed lettere, aksjonen ble forbedret og prisene gikk ytterligere ned. Et annet moment var at glassfiberstengene stort sett var lettere å kaste med.

Snitt gjennom splitcanestenger med forskjellig oppbygning.

Splitcane er jo et levende materiale, og når bevegelsen i selve kastet skulle stoppes for å sette en god bukt, sto stangtoppen lenge og vibrerte og ødela dermed bukten. Det kreves helt spesiell teknikk for å kunne beherske ei splitcanestang. Kastet må være svært rolig gjennomført, med en jevn akselerasjon og en stopp hvor det må legges inn en «toppdempende» bevegelse for å få stangtoppen «død». Klarer man ikke å få spent opp toppen i kastet, blir også lengden vesentlig redusert.

Da karbon så dagens lys, ble det raskt spådd at dette ville bli det neste stangmaterialet. I de seinere år har også andre materialer vært brukt, som for eksempel boron. Boron så ut til å overta etter karbon fordi dette ga enda lettere og tynnere stenger. Karbon har likevel klart seg godt som materiale, og ser vel ut til å ha overlevd konkurransen fra boron. Andre materialer og kombinasjoner har vært prøvd med mer eller mindre hell. Kevlar brukes for eksempel nå mye som en forsterkende del i karbonstenger.

Med dagens produksjonsmetoder for karbon har det i de siste to-tre åra dukket opp svært gode stenger. Produsentene benytter seg av castingsportens utøvere for å komme fram til de beste stengene. For eksempel er stenger som «Sage» og «Matschewsky» konstruert av de beste casterne i verden.

De store fordelene med karbon som stangmateriale er styrken i fibrene. Det kreves derfor vesentlig mindre materiale for å lage ei stang av karbon, enn for eksempel av glassfiber. Ei karbonstang består i tillegg av et dødt materiale, slik at splitcanens ettersvingninger er borte. På grunn av den reduserte egenvekten i karbonstanga og fibrenes spenst, vil mye

mer av den energi som tilføres bli brukt til å drive snøret. I ei tung splitcanestang blir en vesentlig del av energien brukt til å rette opp selve stanga, og ikke til drift av snøret.

I og med at karbon har en større spenst og er et raskt materiale, vil snøret gå raskere, og det kan dannes en smalere bukt som blir mindre ømfintlig for vind. Kastelengdene vil også bli lengre med ei karbonstang.

Hva skal jeg kjøpe?

Hele diskusjonen om hva slags type stang og med hvilken aksjon som er den beste, bunner ut i at det i dag er de færreste som kan kaste riktig med flue. De

aller fleste er selvlærte og har innlærte feil og kompensasjoner for dette fra begynnelsen av.

I store trekk er de virkelige ekspertene på fluestenger ganske enige om hvordan aksjonen bør være. Derfor ser vi i dag at flere av de beste stengene på markedet omtrent har en identisk aksjon.

Første skritt er å velge seg en AFTM-klasse. Dette er en klassifisering av stang, snøre og snelle som gjør at de passer sammen. AFTM-klasse er i hovedsak interessante fra 3-12. AFTM 3 er superlett utstyr til små fluer og tynne fortommer, mens AFTM 12 er tohånds utstyr til tungt laksefiske. Til en nybegynner bør stanga ikke ha en altfor *progressiv aksjon*. Med dette menes at stanga har en relativt myk topp i forhold til resten. Denne aksjonen krever nærmest en fullkommen teknikk for å kunne beherskes fullt ut, og det er det bare en håndfull kastere som har. Et eksempel på ei slik stang er for eksempel Sage II.

En annen ulempe med en slik rask og progressiv aksjon er at stengene ikke er fullt så egnet til å trette ut fisken med, og at fortommen lettere ryker ved kjøring av stor fisk. Fordelene er ei svært langkastet stang som er fin i sterk vind — vel å merke hvis man virkelig kan kaste og utnytte stanga riktig.

Nybegynneren bør ha ei stang hvor aksjonen er flyttet noe nedover, den er ikke så kritisk for en for rask akselerasjon eller noe upresis timing. Man får satt en bukt mye lettere, og ikke minst er stanga bedre egnet til fiske. Den noe roligere aksjonen er lettere å presentere flua pent med, og er bedre til kroking og kjøring av fisk. Med dagens beste stenger med denne typen aksjon ligger heller ikke kastelengden merkbart bak ei stang med stor progressivitet. Eksempler på denne typen stenger er Matschewsky,

Loomis IMX og Lamiglas. Disse hører hjemme i den øvre prisklasse, kroner 1 800-2 800, men stenger som Daiwa Samurai og Silstar Traverse-X, Grafitt 3782-255 er stenger som både nybegynnere og erfarne fiskere vil ha glede av i mange år. Disse ligger i et langt mer folkelig prisleie, ca. kroner 500-800. Såpass bør det legges i ei fluestang på grunn av de forhold som tidligere er nevnt.

For førstegangskjøperen som skal fiske litt ørret på hytta eller på campingturen, vil jeg anbefale ei 8½-9 fots stang AFTM-klasse 6.

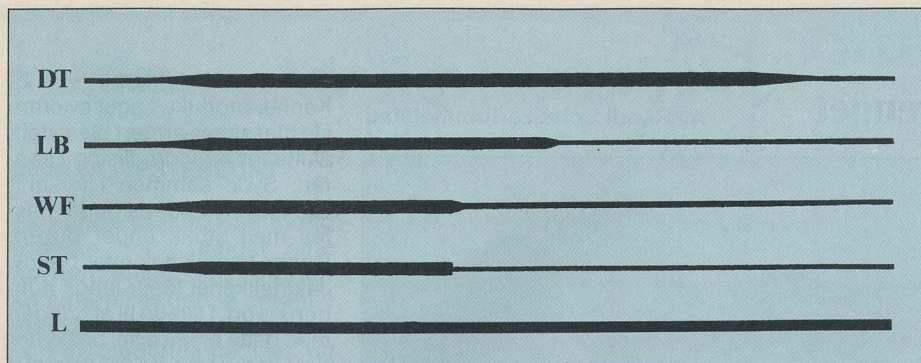
Fluesnøret

Fluesnøret var fra starten av laget av hårene fra hestehaler. Disse ble tvunnet sammen til et snøre der antall sammen-tvinnede hår ga tapering (avsmalning) og til dels tyngde. Fluefisket ble da stort sett praktisert med svært lange stenger, og snøret hadde en lengde på én til halvannen gang stangas lengde. Først mot slutten av 1800-tallet ble snører av silke tatt i bruk, og fluefisket begynte for alvor å ligne det vi kjenner i dag. Silkesnørene ble impregnert 10-12 ganger med linolje, hver gang i ca. 10 timer, for å oppnå vekt og kasteegenskaper. Etter hver behandling ble snøret slipt med slippapir og pimpestein. Skulle snøret flyte, måtte det smøres inn med fett, kanskje 5-10 ganger i løpet av en fiskedag. Lagringen var også svært viktig. Lå snøret pårullet snella ble, det klebrig og krøllete.

Snørene var svært dyre da både råvarer og ikke minst produksjonen var både tidkrevende og kostbar. En stor fordel med silkesnørene var deres høye egenvekt. Dette resulterte i tynne snører med liten luftmotstand som «skar» seg lett gjennom lufta. I dag er fluesnøret bygd opp av nyloncord belagt med en coating av et mykt, sterkt og smidig kunststoff. Vi deler fluesnørene opp i to hovedkategorier; flytende og synkende. Det er imidlertid en rekke typer og grader av ovennevnte kategorier. I fluefisket er det jo snøret som er vekten, og uten dette ville vi ikke kunne kaste en «vektløs» flue langt.

Det som er viktig for en nybegynner er å kjøpe et snøre som man lett lærer seg å beherske. Vi skal se litt på den vrømmel som finnes av snører. Dette viser hvordan snørenes profil er bygd opp og hva de kalles: Level: L. Double tapered: DT. Long belly: LB. Weight forward: WF. Shooting tapered: ST.

Snørene er videre lagd som synkende og/eller flytende. De forskjellige forkortelsene er i store trekk slik: (Produsentene har noe ulike betegnelser for de ulike gradene.) F - flytende. SF - synk/flyt. Sink Tip (synkende spiss, resten flytende). S - synkende. SS - Sakte synkende. FS - hurtig synkende. VFS - veldig hurtig synkende. I - intermediate (svært sakte-synkende).

Prinsippskisse over oppbygning av fluesnører.

Snørene er så igjen delt i AFTM-klasser. Siden dette er et amerikansk system er alle måleenheter i fot (30,48 cm) og grains (64,8 mg).

Det er snørets 30 første fot (ca. 9,14 m) eksklusive den ytterste parallelle delen (ca. 2') som veies.

For den ivrige og eksperimentvillige fluefisker kan tabellen på neste side være av stor verdi. For eksempel har jeg selv laget meg snører som jeg bruker der det er liten mulighet for baksleng. Ei AFTM-klasse 6 stang er konstruert for å arbeide maksimalt med en snørevækt på 160 grains (10,4 g). Hvis jeg ønsker et kort fluesnøre som kaster langt, kan jeg for eksempel kappe et snøre i AFTM-klasse 8 og lage en «klump» på 8,3 m pluss de ca. 2 fotene med jevntykk (level) spiss. Denne klumpen veier da like mye som 9,14 meter AFTM-klasse 6, altså det samme som stanga er beregnet å arbeide med. Ved å skjote på en tynn jevntykk line bak klumpen, vil man kunne kaste (skyte) svært langt med lite snøre ute.

Nybegynnerens snøre bør være et double tapered flytesnøre av middels kvalitet. Et DT-snøre bør velges av flere grunner: Det er det snøret som man lettest lærer seg å kaste med, og i tillegg kan det vendes når den ene enden er utslitt, eller man kan kappe det og lage seg en shooting-head på et seinere tidspunkt. Eksempler på gode og ikke altfor dyre fluesnører er Scientific Angler Concept og Cortland 222 (ca. kroner 230).

Velg fortom med omhu

Fortommen har en rekke funksjoner og er «en vitenskap» i seg selv. Dens primære oppgave er å være en kamuflerende overgang og fortsettelse av fluesnøret til den dimensjon som går inn i fluas lille øye. Oppbygging, lengde og valg av materialer har mye å si for blant annet hvordan lina beveger seg i lufta, hvordan flua presenteres, om kastet er ømtålig for vind og om flua skal flyte eller synke. Som hovedregel pleier jeg å ha en fortom som er halvannen til det dobbelte av stangas lengde til tørrflue- og nymfefiske. For å få den overrulling og

AFTM-klassene			
Nr. 1	60 grains (3,9 g)	+ / +	6 grains (0,4 g)
Nr. 2	80 grains (5,2 g)	+ / +	6 grains
Nr. 3	100 grains (6,5 g)	+ / +	6 grains
Nr. 4	120 grains (7,7 g)	+ / +	6 grains
Nr. 5	140 grains (9,1 g)	+ / +	6 grains
Nr. 6	160 grains (10,4 g)	+ / +	8 grains (0,5 g)
Nr. 7	185 grains (12,0 g)	+ / +	8 grains
Nr. 8	210 grains (13,6 g)	+ / +	8 grains
Nr. 9	240 grains (15,5 g)	+ / +	10 grains (0,6 g)
Nr. 10	280 grains (18,1 g)	+ / +	10 grains
Nr. 11	330 grains (21,4 g)	+ / +	12 grains (0,8 g)
Nr. 12	380 grains (24,6 g)	+ / +	12 grains

strekk på fortommen som jeg ønsker, pleier jeg å bygge den opp med relativt tykke og myke senetyper innerst mot fluesnøret, for eksempel Stren. De siste 1,5-2 meterene, som er den tynne og forhåpentligvis «usynlige» delen, bruker jeg et noe stivere senemateriale, for eksempel Maxima.

Den innerste delen som knyttes til fluesnøret bør være 70-80% av fluesnørets spiss. En standardfortom som jeg bruker til et flytesnøre AFTM 6 er som følger: 0,50 mm 120 cm, 0,45 mm 80 cm, 0,40 mm 60 cm, 0,35 mm 45 cm, 0,30 mm 40 cm, 0,25 mm 30 cm, 0,20 mm 30 cm, 0,15/17 mm 60-120 cm.

Denne tørrflue- og nymfefortommen har en total lengde på 465-525 cm. Sammenstillingen har gode egenskaper både kastemessig og for presentasjonen av flua. Hvis man synes den er for lang til sitt fiske, kan lengdene halveres mens egenskapene likevel beholdes. En fortom som skal brukes til våtflue- og streamerfiske behøver ikke være mer enn 1,5 til 2 meter.

For å feste fortommen til fluesnøret bruker jeg en enkel nåleknot, og for å skjote sammen fortomdelene bruker jeg blodknoten. Husk at du alltid må fukte sena ordentlig før tilstramming, og dra aldri til en knute raskt fordi friksjonen som oppstår utvikler varme som ødelegger sena katastrofalt!

Det finnes også ferdige knuteløse fortommer å få kjøpt. Disse er som regel altfor korte og spissen skiftes ofte ut, og dermed har du knuter på den likevel. De er også for tynne i den tykke enden slik at overgangen mellom fluesnøre og fortom blir for stor. I praksis medfører dette at det lett blir slag i snøret når bukten kommer til fortommen. Dette kan for eksempel redusere kastelengden og ødelegge en pen presentasjon.

Snella

Mange vil nok være uenig med meg når

jeg påstår at fluesnella er den minst viktige del av flueutstyret. Dens egentlige funksjon er å være en oppbevaringsplass for snøret. Ved lettere fluefiske etter ørret og harr behøves strengt tatt ikke snella i det hele tatt. Man drar jo ofte fisken inn med snøret i hånda.

I den eldre fluefiskelitteratur og blant mange fluefiskere menes det at snella må ha riktig vekt for å gi balanse til stanga. Det beskrives ofte utførlig hvor balansepunktet skal ligge. Dette varierer fra forfatter til forfatter og fra fisker til fisker. Dette er rent vås! Fluesnella er en dødvekt som har mindre betydning på stanga og kasteegenskapene enn mengden fluesnøre utenfor stanga eller på snella, fra hvilken retning det blåser og med hvilken styrke! Snellas vekt bør være så lett som mulig, hva er ellers hensikten med å kjøpe lett stang?

Hvis man skal legge vekt på noe ved ei fluesnelle, så bør det være at den har utenpåliggende spolekant slik at fingeren kan brukes som brems ved et utras. Hvis man fisker med tynne fortommer, kan det i tillegg være viktig med en jevn og myk brems. Dagens moderne og mest kostbare fluesneller har fjernet seg fra «knarrbremsen», som ga snellene den karakteristiske lyden som varmer en fluefisker om hjertet. Skivebremsen har nå ikke bare inntatt GTI-bilene, men også fluefisket. Dette gir en svært myk og jevn bremseeffekt, samt at bremsen om ønskelig nærmest kan stanse spolen helt. Personlig foretrekker jeg slike sneller, da disse er bortimot lydløse. Kosen ved å stå ved et skogsvann å fiske, nyte stillheten og fuglesangen, er for god til å bli brutt av et hjerteskjærende snelleskrik. Riktignok er det lagt inn en form for lyd også på disse snellene, men det er nærmest en stille tikking i forhold til for eksempel ei Hardy-snelle som kan konkurrere med hvilken som helst illsint skjæreflokk.

Skal man begynne å bli kresen på fluesnella bør den ikke ha store åpninger mellom spole og ramme. Dette kan medføre at snøret kiler seg fast, og en fisk kan gå tapt samtidig som den relativt skjøre coatingen kan bli skadet. Videre bør slark og dårlige tilpasninger ikke forekomme på ei kostbar snelle.

Snellevalget er av langt mindre betydning enn resten av utstyret. Kjøp ei lett snelle med plass til et DT 6 F pluss 40-50 Yds backing. Eksempler på rimelige og funksjonelle sneller er Ryobis MG serie, Silstar 2907 og Daiwa SF706. Ønsker du å investere i ei dyr og god snelle, er mine favoritter Marryat, Orvis CFO og 3M System Two L.

Backingen bør være av flettet dacron 15-20 lb. 50 Yds er tilstrekkelig for et normalt fiske. Det er viktig at vanlig sene (monofilament) ikke brukes. Denne blir raskt svekket, og på grunn av den lille diameteren som er innerst på fluesnella vil den bli svært krøllet.